

POSTANOWIENIE

11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 11 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. Z.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Obrony Narodowej
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej J. Z.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 5 kwietnia 2023 r., V ACa 588/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz radcy prawnego M. Ż. wynagrodzenie w kwocie 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi J. Z. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda J. Z. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2023 r., sygn. akt V ACa 588/22 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹§ 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 2 Konstytucji RP przez podważenie zasady sprawiedliwości społecznej i zaufania do państwa i jego organów; art. 77 ust. 1 Konstytucji RP na skutek naruszenia zasady, że za poniesioną stratę należąca jest rekompensata (odszkodowanie, zadośćuczynienie), w szczególności, gdy pośrednią ofiarą zbrodni zabójstwa dokonanego przez

funkcjonariusza publicznego w czasie wykonywania obowiązków służbowych jest poszkodowany (powód); art. 117 § 2 k.c., art. 442 § 1 i 2 k.c. (w brzmieniu obowiązującym na dzień 22 kwietnia 1982 r.) oraz art. 442¹ § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. przez uwzględnienie podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia, mimo że w stanie faktycznym tej sprawy stanowi on nadużycie prawa, jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego i konstytucyjną zasadą, iż za poniesioną stratę należąca jest rekompensata (odszkodowanie), w szczególności, gdy pośrednią ofiarą zbrodni zabójstwa jest poszkodowany (powód).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W ocenie skarżącego oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z naruszenia art. 2 i 77 ust. 1 Konstytucji RP.

Sądy obu instancji przyjęły, że spełniona została przesłanka bezprawności zdarzenia wywołującego szkodę działaniami funkcjonariusza publicznego, które miało miejsce w 1982 r., kiedy to powód miał 12 lat, ale z uwagi na datę czynu funkcjonariusza publicznego oraz wiedzę powoda w tej materii, doszło do przedawnienia roszczeń powoda w 1992 r., zaś pozew został wniesiony dopiero w lutym 2017 r.

Dlatego też nie może być mowy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, tym bardziej, że Sądy *meriti* oceniły, że podniesienie w tej sprawie przez pozwanego zarzutu przedawnienia nie uzasadniania zakwalifikowania go jako nadużycia prawa podmiotowego.

Przyjęcie przez sądy *meriti* sprzeczności zarzutu przedawnienia z zasadami współżycia należy do kategorii ocennych i wobec tego może mieć miejsce jedynie wyjątkowo. Sąd powinien ocenić, czy okoliczności w rozstrzyganej sprawie dają podstawę do usprawiedliwienia opóźnienia w dochodzeniu spornego roszczenia, które to opóźnienie nie jawi się też jako nadmierne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 238/11, nie publ.). Znaczenie ma również zachowanie dłużnika, który swoją postawą mógł utwierdzać wierzyciela w słuszności jego roszczeń w okresie biegu terminu przedawnienia oraz charakter dochodzonego roszczenia, a także to, czy w okresie biegu przedawnienia istniała z uwagi na niejasność stanu prawnego określona, ukształtowana praktyka rozstrzygania tego rodzaju roszczeń przez organy stosujące prawo (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., IV CSK 16/11, nie publ.).

Uznanie, że w danej sprawie z uwagi na całokształt okoliczności, skorzystanie z zarzutu przedawnienia stanowi nadużycie prawa podmiotowego ma charakter uznaniowy, a wobec tego jest przejawem dyskrecyjnej władzy sądu *meriti*. W konsekwencji skuteczność podniesienia w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 117§ 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c., jest uzależniona od tego, czy dokonanej przez ten Sąd ocenie można przypisać cechy dowolności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 409/11, nie publ.). Uwagi te należy odnieść do oceny zarzutu

przedawnienia na gruncie mających zastosowanie w tej sprawie przepisów art. 442 § 1 i 2 k.c.

W świetle przedstawionych pisemnych motywów rozstrzygnięcia Sądów obu instancji brak podstaw do stwierdzenia, że uwzględnienie zarzutu przedawnienia w stanie faktycznym sprawy było dowolne, a przez to w sposób oczywisty naruszające art. 5 k.c. Nie zostały wykazane przez powoda okoliczności, które uniemożliwiały dochowanie terminów do wniesienia powództwa.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., uznając, że ze względu na sytuację osobistą i majątkową powoda zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c., tym bardziej, że taką podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu przyjęły Sądy obu instancji.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu, rozstrzygnięto stosownie do art. 22³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2024 r. poz.449) oraz § 2 i § 4 ust. 1 i 3, § 8 pkt 6 i § 16 ust. 4 pkt 2 oraz § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2024 r. poz. 764).

(E.C.)

r.g.